

پوران‌دخت صفوی همای، معصومه قلیچ‌خانی

گزارشی از نشست‌های ماهانه دفتر مطالعات اسلامی در بهداشت روان

● یکصد و هشتادمین گردهمایی دفتر مطالعات اسلامی در بهداشت روان با عنوان «ارزیابی بالینی معنویت در فرآیند درمان» توسط آقای ابوالفضل محمدی (دانشجوی دکتری روانشناسی بالینی) در تاریخ ۸۸/۹/۲۶ در سالن همایش‌های انستیتو روانپزشکی تهران برگزار شد. سخنران به ارزیابی بالینی معنویت برگرفته از کتاب «معنویت و فرآیند درمانی» اثر جیمز آتن و مارک لیچ (انتشارات انجمن روانشناسی آمریکا) پرداخته و سخن خود را با گفته‌ای از دی‌ای کاپس آغاز کرد «پیچیدگی فهم مذهب نه به‌خاطر پنهان‌بودن آن در پشت پدیده‌هاست بلکه به این دلیل است که مذهب پوشش پدیده‌هاست»، و افزود از آن‌جاکه انسان موجودی زیستی، اجتماعی، روانشناختی و معنوی می‌باشد؛ ارزیابی بالینی معنویت در فرآیند مشاوره و درمان ضرورتی اجتناب‌ناپذیر بوده و مشاوران و درمانگران نیازمند شیوه‌هایی برای ارزیابی معنویت می‌باشد. سخنران در ادامه به چهار حوزه ارزیابی معنویت (اهمیت معنویت برای مراجع، وابستگی مذهبی مراجع، ارتباط معنویت با مشکلات مراجع و ارتباط معنویت با راه حل مشکلات) پرداخت و ارزیابی بالینی معنویت را در سه حوزه ارزیابی اولیه، ارزیابی جامع و ضمنی مورد بررسی قرار داد. وی با اشاره به ارزیابی جامع، و نقش آن در روند درمان، هدف از دستیابی به اطلاعات در زمینه باورها، اعمال و تجارب معنوی را حل مشکل مطرح دانست و راهکارهایی هم‌چون به‌کارگیری پرسش‌های بازپاسخ، تمرین بالینی، بهره‌گیری از علائم غیرمستقیم و ترسیم ژنوگرام معنوی را ارائه نمود. در این سخنرانی ابزارهایی در حوزه‌های گوناگون برای ارزیابی معنویت در روان‌درمانی معرفی شد. و افزودن معنویت در تشخیص، درمان و پیش‌گیری نیازمند یک ارزیابی مناسب و دقیق دانسته شد.

● یکصد و هشتاد و یکمین گردهمایی دفتر مطالعات اسلامی در بهداشت روان با عنوان «مدیریت استراتژیک رفتار» در تاریخ ۸۸/۱۰/۲۴ توسط جناب آقای حمیدرضا قاسمی (پژوهشگر و مدرس تعلیم و تربیت) برگزار گردید. سخنران راهبرد رفتار و بهداشت روان را در دیدگاهی کلان برای تحول و تعالی رفتار و ارتقاء فرهنگ اجتماعی مناسب برشمرد و افزود از جمله استراتژی‌های لازم در تحقق این امر، فرا انگیزش است. بی‌گمان

افراد دارای انگیزه، رفتار اجتماعی را ارتقاء خواهند داد. هم‌چنین شناخت روحیات افراد و چگونگی تعامل با دیگران در شرایط گوناگون به‌ویژه هنگام بروز تعارض و پی‌بردن به ماهیت مشکلات از استراتژی‌های سودمند برای بهبود رفتار اجتماعی به‌شمار می‌رود. ارتقاء سطح دانش و توسعه حرفه‌ای افراد از راه مدیریت دانایی و هم‌چنین تعامل پویا با محیط در جهت کنترل عوامل نامطلوب محیطی از جمله استرس، نارضایتی و فرسودگی شغلی و فکری، دو استراتژی رفتاری دیگر برای افزایش بازدهی در زندگی فردی و اجتماعی است. پیاده‌سازی استراتژی‌های رفتار، خود به مهارت‌های بین‌فردی در تمام سطوح زندگی نیاز دارد. به‌طور خلاصه آن‌چه در این حیطه مورد بررسی قرار می‌گیرد عبارت است از «چگونگی برانگیختن رفتار در ابعاد فردی، بین‌فردی، گروهی اجتماعی برای تأمین نیازهای عالی افراد و رسیدن به عملکرد بهتر در جهت تحقق اهداف و راهبردهای موفقیت در زندگی با حفظ سلامت روان».

● یکصد و هشتاد و دومین گردهمایی دفتر مطالعات اسلامی در بهداشت روان با عنوان «ارایه یک الگوی آموزشی عینی در تربیت معنوی و دینی کودکان و نوجوانان» در تاریخ ۸۸/۱۱/۱۵ توسط آقای دکتر جعفر بوالهیری (روانپزشک) برگزار گردید. این سخنرانی خلاصه‌ای بود از کتاب خانم پگی جی جنگیتز که هدف از نگارش آن ارایه یک الگوی آموزش تربیت دینی و معنوی در مراکز آموزشی تربیتی و برای مریان و خانواده‌ها و در مقطع سنی دبستان و راهنمایی است. الگویی ساده، تجربی، عینی، آزمایشگاهی، گروهی مبتنی بر دانسته‌ها و تجارب پیشین کودکان، که همراه با ابزار و لوازم ساده در دسترس و خانگی قابل آموزش و اجراست. نویسنده بر این باور است که آموزش تربیت دینی و معنوی در این مقطع سنی آموزش مستقیم، و به‌کارگیری روش‌های سنتی والدین، روحانیون و مراکز دینی، و واژه‌ها و اسامی رهبران دینی، کتب مقدس و دستورات و احکام نیست، بلکه این روش‌ها را موجب سوگیری فراگیران و والدین آنها دانسته که موجب مقاومت در برابر آموزش می‌شود. سخنران بهتر دانست که هدف آموزش و محتوای پیام دینی و معنوی در قالب قیاس، تشبیه، تجربه فردی، آزمایش کلاسی، و بیان مشاهدات مربی و دانش‌آموزان گفته شود. این کتاب دارای ۵۲ درس یا فصل است که در قالب ۵۲ کلاس با بیان روش آموزش گفته‌شده، ابزار کمک آموزشی مورد نیاز

کلاس، موضوع آموزش، ایفای نقش یا بیان سناریوی گفتگوی مری با فراگیران ارایه می‌شود. برای آشنایی بهتر با محتوای این کتاب عنوان چند درس یا کلاس از ۵۲ بخش از فهرست به شرح زیر ارایه می‌شود: درون بیرون را شکل می‌دهد، ما شکل دیدنی روح هستیم، پیوند ما با روح، قانون بوم‌رنگ، ما همه در ارتباطیم، مراقب حرف‌هایتان باشید، استعدادهای پنهان ما، خدا در همه جا حاضر است، من چیزی را که به آن اعتقاد دارم می‌بینم.

در پایان سخنران به طرح این پرسش‌ها پرداخت که آیا آموزش و تربیت دینی و اخلاقی و معنوی در ۳۰ ساله اخیر در کشورمان موفق بوده؟ و آیا این گونه الگوهای آموزشی علمی می‌توانند هم‌چون دیگر الگوهای علوم رفتاری که موفقیت‌های بالایی در فرهنگ‌های گوناگون داشته‌اند در آموزش دینی و معنوی جامعه ما که به نظر می‌رسد دست کم در فضای آموزش و پرورش کشور در ۳۰ ساله اخیر شکست بزرگی را در این مورد تجربه کرده است، موفق باشد؟

شپوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی